

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 20ής Μαΐου 2010*

Στην υπόθεση C-138/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Tribunale ordinario di Palermo (Ιταλία) με απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Απριλίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Todaro Nunziatina & C. Snc

κατά

Assessorato del Lavoro, della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader, K. Schiemann, P. Kūris (εισηγητή) και L. Bay Larsen, δικαστές

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Μαρτίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Assessorato del Lavoro, della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia, εκπροσωπούμενο από την G. Palmieri, επικουρούμενο από τον F. Arena, avvocato dello Stato,
- η Todaro Nunziatina & C. Snc, εκπροσωπούμενη από τον G. Bentivegna, avvocato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον D. Grespan,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αποφάσεως SG (95) D/15975 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με τον περιφερειακό νόμο 27 της Περιφέρειας της Σικελίας, της 15ης Μαΐου 1991, περί παρεμβάσεων υπέρ της απασχολήσεως (κρατική ενίσχυση NN 91/A/95) (στο εξής: απόφαση του 1995), και της αποφάσεως 2003/195/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Οκτωβρίου 2002, σχετικά με το σύστημα ενισχύσεων το οποίο προτίθεται να θέσει σε εφαρμογή η Ιταλία υπέρ της απασχολήσεως στην Περιφέρεια της Σικελίας — κρατική ενίσχυση C 56/99 (ex N 668/97) (ΕΕ 2003, L 77, σ. 57), αλλά και το κύρος των εν λόγω αποφάσεων.
- 2 Η αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Todaro Nunziatina & C. Snc (στο εξής: Todaro Nunziatina), εταιρίας με έδρα τη Σικελία (Ιταλία), και του Assessorato del Lavoro, della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia (στο εξής: Διοίκηση), με αντικείμενο την καταβολή του ποσού των 45 320,64 ευρώ, προσαυξημένου με τους νόμιμους τόκους, το οποίο οφείλεται δυνάμει των προβλεπομένων στο άρθρο 10 του περιφερειακού νόμου 27 της Περιφέρειας της Σικελίας, της 15ης Μαΐου 1991, περί παρεμβάσεων υπέρ της απασχολήσεως (GURS αριθ. 25 της 18ης Μαΐου 1991, στο εξής: νόμος 27/91), επιδοτήσεων.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

- 3 Το άρθρο 1, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ] (ΕΕ L 83, σ. 1), ορίζει:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[...]

- γ) “νέα ενίσχυση”: κάθε ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις, οι οποίες δεν αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφισταμένων ενισχύσεων».

- 4 Με την απόφαση του 1995, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν διατύπωσε αντιρρήσεις έναντι των προβλεπομένων με τον νόμο 27/91 μέτρων ενισχύσεως, καθόσον τα έκρινε ως συμβατά προς τη Συνθήκη ΕΚ. Με την ίδια απόφαση, η Επιτροπή κάλεσε το οικείο κράτος μέλος να της κοινοποιήσει εκ νέου τον επίδικο νόμο σε περίπτωση επαναχρηματοδότησεως των εν λόγω ενισχύσεων και πέραν του έτους 1997.

- 5 Στο σημείο 10 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως 2003/195, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι «[τ]ο άρθρο 11, παράγραφος 1, του [περιφερειακού νόμου 16 της Περιφέρειας της Σικελίας, της 27ης Μαΐου 1997, περί εγκρίσεως δαπάνης για τη χρήση αποθεματικών εγγεγραμμένων στα γενικά κεφάλαια του προϋπολογισμού της Περιφέρειας για το οικονομικό έτος 1997 (GURS αριθ. 27 της 31ης Μαΐου 1997, στο εξής: “νόμος 16/97”)], αφορά την επαναχρηματοδότηση, για τα έτη 1997 και 1998, του καθεστώτος ενισχύσεων (NN 91/A/95), [όπως θεσπίστηκε] με το άρθρο 10 του [νόμου 27/91], τον οποίον είχε εγκρίνει η Επιτροπή στις 14 Νοεμβρίου 1995 και έπαυσε να ισχύει στα τέλη του 1996».
- 6 Το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195 ορίζει:

«Το προβλεπόμενο στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του περιφερειακού νόμου 16 της Περιφέρειας της Σικελίας, της 27ης Μαΐου 1997, καθεστώτος ενισχύσεων, το οποίο προτίθεται να θέσει σε εφαρμογή η Ιταλία, είναι ασυμβίβαστο προς την κοινή αγορά.

Κατόπιν αυτού, η ενίσχυση αυτή δεν μπορεί να χορηγηθεί.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

- 7 Τα άρθρα 9 έως 11 του νόμου 27/91 προβλέπουν διάφορες μορφές ενισχύσεων για την ενθάρρυνση της απασχολήσεως στη Σικελία.

8 Το άρθρο 10 του νόμου 27/91 προβλέπει μεταξύ άλλων:

«1. Εξουσιοδοτείται ο *assessore regionale per il lavoro, la presidenza sociale, la formazione professionale e l'emigrazione* [περιφερειακός σύμβουλος εργασίας, κοινωνικής ασφαλίσεως, επαγγελματικής κατάρτισεως και μεταναστεύσεως], εκτός των άλλων και στο πλαίσιο των συμπράξεων τις οποίες προβλέπει το άρθρο 8 του περιφερειακού νόμου 35 της 8ης Νοεμβρίου 1988, να χορηγεί στις επιχειρήσεις του τομέα της γεωργίας και της συνεταιριστικής πίστωσης της μικρής και μεσαίας βιομηχανίας, του εμπορίου, της βιοτεχνίας, του τουρισμού και του περιβάλλοντος, καθώς και στους εγγεγραμμένους στα επαγγελματικά μητρώα εργοδότες, οι οποίοι προσλαμβάνουν προσωπικό με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας κατά την έννοια του άρθρου 3 του νομοθετικού διατάγματος 726 της 30ής Οκτωβρίου 1984, το οποίο μετατράπηκε στον νόμο 863 της 19ης Δεκεμβρίου 1984 και επί τη βάσει σχεδίων τα οποία έχουν εγκριθεί προηγουμένως από την *Commissione regionale per l'impiego* (Περιφερειακή επιτροπή απασχολήσεως), επιδοτήσεις του μισθού ίσες με:

- a) το 30% του μισθού που οφείλεται με βάση τις συλλογικές συμβάσεις της αντίστοιχης κατηγορίας για όλη τη διάρκεια της συμβάσεως επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 50% του μισθού αν οι προσλήψεις έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο σχεδίων που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 του περιφερειακού νόμου 35 της 8ης Νοεμβρίου 1988, καθώς και στις περιπτώσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2.
- b) το 50, 40 και 25% του μισθού που οφείλεται με βάση τις συλλογικές συμβάσεις της αντίστοιχης κατηγορίας για το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο έτος, αντιστοίχως, σε περίπτωση διατηρήσεως στην υπηρεσία με σύμβαση αορίστου χρόνου των εργαζομένων που έχουν προσληφθεί με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 65%, 50% και 50% για το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο έτος, αντιστοίχως, στις περιπτώσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2.

2. Τα μέτρα της παραγράφου 1 εφαρμόζονται στις προσλήψεις με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας που πραγματοποιούνται την περίοδο μεταξύ της πρώτης ημέρας του επομένου της ενάρξεως ισχύος του νόμου μήνα και της 31ης Δεκεμβρίου 1996, υπό την προϋπόθεση οι επιχειρήσεις να μην έχουν προβεί σε μείωση προσωπικού κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο. Τα μέτρα της παραγράφου 1 εφαρμόζονται επίσης, εντός των ορίων των παρεμβάσεων που προβλέπονται

με το στοιχείο b, στις περιπτώσεις στις οποίες, κατά την προαναφερθείσα περίοδο, αποφασίζεται η διατήρηση στην υπηρεσία με σύμβαση αορίστου χρόνου ατόμων που έχουν προσληφθεί με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας πριν από την περίοδο αυτή.

[...]»

- 9 Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου 16/97 ορίζει:

«Για τους σκοπούς του άρθρου 10 του [νόμου 27/91], εγκρίνονται για το οικονομικό έτος 1997 επιπλέον δαπάνες ύψους 82 000 εκατομμυρίων λιρών (κεφάλαιο 33709). Η προθεσμία της 31ης Δεκεμβρίου 1999 την οποία προέβλεπε το άρθρο 69 του περιφερειακού νόμου 6 της 7ης Μαρτίου 1997 αφορά επίσης και τις κατά τα άρθρα 9 και 10 του [νόμου 27/91], όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, παρεμβάσεις.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 10 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η Todaro Nunziatina υπέβαλε στη Διοίκηση αίτηση χορηγήσεως ενισχύσεως δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχεία a και b, του νόμου 27/91, για την πρόσληψη δύο εργαζομένων βάσει συμβάσεως επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας, οι συμβάσεις των οποίων μετατράπηκαν αργότερα σε συμβάσεις αορίστου χρόνου. Για τον σκοπό αυτό, υπέβαλε έξι αιτήσεις επιδοτήσεως αφορώσες το χρονικό διάστημα από 1ης Ιουνίου 1996 έως 30 Σεπτεμβρίου 1999.

11 Επειδή η Διοίκηση δεν της κατέβαλε τις αιτηθείσες ενισχύσεις, η Todaro Nunziatina άσκησε ενώπιον του Tribunale Ordinario di Palermo αγωγή εις βάρος της με αντικείμενο την επιδίκαση ποσού ύψους 45 320,64 ευρώ, προσαυξημένου με τους νόμιμους τόκους. Η Διοίκηση αντικρούει το αίτημα υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι αδυνατεί να προβεί στη χορήγηση των συγκεκριμένων ενισχύσεων λόγω της αποφάσεως 2003/195.

12 Στο πλαίσιο αυτό, το Tribunale Ordinario di Palermo ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η απόφαση της Επιτροπής με την απόφαση [του 1995], με την οποία επετράπη η εφαρμογή του καθεστώτος ενισχύσεων ΝΝ 91/Α/95, το οποίο θέσπισε η Περιφέρεια Σικελίας με το άρθρο 10 του [νόμου 27/91], το οποίο προέβλεπε μηχανισμό επιδοτήσεων για διάστημα από δύο έως πέντε έτη (2 έτη για πρόσληψη με σύμβαση επαγγελματικής καταρτίσεως και εργασίας, πλέον τριών ετών κατ' ανώτατο όριο σε περίπτωση μετατροπής της συμβάσεως από σύμβαση επαγγελματικής καταρτίσεως και εργασίας σε αορίστου χρόνου) την έννοια ότι:

— επιτρέπει την εν λόγω χρονική και οικονομική διάρκεια των επιδοτήσεων (2 έτη + 3 έτη) ή, αντιθέτως, την έννοια ότι

— επιτρέπει αποκλειστικά και εναλλακτικά τη χορήγηση επιδοτήσεων για την πρόσληψη με σύμβαση επαγγελματικής καταρτίσεως και εργασίας (για τα δύο έτη διάρκειας των εν λόγω συμβάσεων) ή τη χορήγηση επιδοτήσεων για τη μετατροπή σε αορίστου χρόνου των συμβάσεων μισθωτών που είχαν προσληφθεί προηγουμένως με σύμβαση επαγγελματικής καταρτίσεως και εργασίας (για τα προβλεπόμενα τρία έτη μετατροπής);

- 2) Έχει η προθεσμία για τη χορήγηση της κρατικής ενισχύσεως μέχρι το οικονομικό έτος 1997, την οποία έθεσε η [Επιτροπή] με την απόφαση [του 1995] για την έγκριση του καθεστώτος που θεσπίστηκε με το άρθρο 10 του [νόμου 27/91], την έννοια:
- αρχικής προβλέψεως δαπανών για ενισχύσεις που πρόκειται να καταβληθούν τα επόμενα έτη (ανάλογα με τις προαναφερθείσες πιθανές ερμηνείες των εγκριθεισών ενισχύσεων) ή την έννοια

 - τελικής προθεσμίας πραγματικής εκταμειύσεως των επιδοτήσεων από τα αρμόδια περιφερειακά όργανα;
- 3) Μπορούσε (και όφειλε), κατά συνέπεια, η Περιφέρεια Σικελίας να εφαρμόσει *in concreto*, για πρόσληψη με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας κατά την έννοια του άρθρου 10 του [νόμου 27/91] που πραγματοποιήθηκε, για παράδειγμα, την 1η Ιανουαρίου 1996, και συνεπώς εντός της περιόδου εφαρμογής της ενισχύσεως που εγκρίθηκε με την [απόφαση του 1995], το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων για όλα τα εγκεκριμένα έτη (δηλαδή 2 έτη + 3 έτη) ακόμα και αν, όπως στο αναφερόμενο παράδειγμα, η εφαρμογή του εγκεκριμένου καθεστώτος θα είχε ως συνέπεια την πραγματική εκταμίευση της επιδοτήσεως μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2001 (1996 + 5 έτη = 2001);
- 4) Έχει το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195 της [Επιτροπής], το οποίο ορίζει ότι: “[τ]ο καθεστώς ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 11, παράγραφος 1, του [νόμου 16/97], το οποίο η Ιταλία προτίθεται να θέσει σε εφαρμογή, είναι ασυμβίβαστο με

την κοινή αγορά. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση αυτή δεν μπορεί να χορηγηθεί”, την έννοια ότι:

- δεν εγκρίνεται το “νέο” καθεστώς ενισχύσεων το οποίο προβλέπει το άρθρο 11 του [νόμου 16/97], διότι θεωρείται “αυτοτελές” σύστημα που αποσκοπεί στην παράταση της περιόδου εφαρμογής της ενισχύσεως την οποία θέσπισε το άρθρο 10 του [νόμου 27/91] μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1996, με υπαγωγή στην ενίσχυση και δαπανών προσλήψεων ή/και μετατροπών που πραγματοποιήθηκαν τα έτη 1997 και 1998, ή την έννοια ότι

- η εν λόγω απόφαση απαγορεύει στην Περιφέρεια την πραγματική εκταμίευση των οικονομικών πόρων, προκειμένου να αποκλειστεί *in concreto* η καταβολή των κρατικών ενισχύσεων τις οποίες προβλέπει το άρθρο 10 του [νόμου 27/91] και για τις προσλήψεις ή/και μετατροπές που πραγματοποιήθηκαν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1996;

- 5) Σε περίπτωση που γίνει δεκτή η ερμηνεία της [αποφάσεως 2003/195] η οποία εκτίθεται στο ερώτημα 4, πρώτη περίπτωση, συνάδει η εν λόγω απόφαση με την ερμηνεία του άρθρου [87 ΕΚ], το οποίο χρησιμοποιεί η Επιτροπή ως νομική βάση για ανάλογες περιπτώσεις σχετικές με την απαλλαγή των συμβάσεων επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας από φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις, τις οποίες αφορά η απόφαση 2000/128/ΕΚ, της 11ης Μαΐου 1999, [σχετικά με τα καθεστώτα ενισχύσεως τα οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία και αφορούν μέτρα υπέρ της απασχολήσεως (ΕΕ 2000, L 42, σ. 1)] [...] (στην οποία παραπέμπουν ρητώς οι αιτιολογικές σκέψεις της απορριπτικής αποφάσεως του 2002) και η απόφαση 2003/739/ΕΚ, της 13ης Μαΐου 2003, [σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που προτίθεται να χορηγήσει η Ιταλία για την απασχόληση στην Περιφέρεια της Σικελίας (ΕΕ 2003, L 267, σ. 29)];

- 6) Σε περίπτωση που γίνει δεκτή η ερμηνεία της [αποφάσεως 2003/195] η οποία εκτίθεται στο ερώτημα 4, δεύτερη περίπτωση, πώς πρέπει να ερμηνευθεί η προηγούμενη απόφαση με την οποία εγκρίθηκε το μέτρο ενισχύσεως, λαμβανομένης υπόψη της διπλής εννοίας που μπορεί να αποδοθεί στον επιθετικό προσδιορισμό

“νέα”: “νέα σε σχέση με τον προϋπολογισμό που προέβλεπε η απόφαση της Επιτροπής” ή “νέα σε σχέση με τη χρηματοδότηση που προέβλεψε η Περιφέρεια μόνο μέχρι τον προϋπολογισμό του 1996”;

- 7) Σε τελική ανάλυση, ποιες ενισχύσεις πρέπει να θεωρηθούν νόμιμες και ποιες παράνομες, κατά την άποψη της Επιτροπής;

- 8) Ποιος από τους διαδίκους της παρούσας δίκης [η Todaro Nunziatina ή η Διοίκηση] φέρει το βάρος να αποδείξει την υπέρβαση του προϋπολογισμού που όρισε η Επιτροπή;

- 9) Πρέπει να ληφθεί υπόψη, για την εξακρίβωση της τυχόν υπερβάσεως του προϋπολογισμού που εγκρίθηκε αρχικά με την [απόφαση του 1995] [...], η ενδεχόμενη αναγνώριση υπέρ των δικαιούχων επιχειρήσεων νόμιμων τόκων λόγω της καθυστέρησης καταβολής των επιδοτήσεων που κρίθηκαν νόμιμες και παραδεκτές;

- 10) Στην περίπτωση κατά την οποία το ποσό των τόκων πρέπει να ληφθεί υπόψη για την εξακρίβωση της υπερβάσεως, με ποιο επιτόκιο πρέπει να υπολογιστεί;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού του δευτέρου, πέμπτου και ογδόου ερωτήματος

Επί του παραδεκτού του πέμπτου ερωτήματος

— Υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

- ¹³ Η Επιτροπή εκτιμά ότι το ζήτημα αφορά το κύρος της απόφασεως 2003/195. Κατ' αυτήν, το αιτούν δικαστήριο επιδιώκει απάντηση επί του ερωτήματος αν η ανωτέρω απόφαση συμβιβάζεται προς την ερμηνεία του άρθρου 87 ΕΚ την οποία ακολούθησε η Επιτροπή στο πλαίσιο των αποφάσεών της 2000/128 και 2003/739. Συναφώς, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το πέμπτο ερώτημα ουδεμία έχει σημασία για τους σκοπούς της επιλύσεως της διαφοράς της κύριας δίκης.
- ¹⁴ Η Todaro Nunziatina ισχυρίζεται ότι το ερώτημα αυτό στερείται λυσιτελείας για τους σκοπούς της αποφάνσεως επί της υποθέσεως της κύριας δίκης καθότι μέτρο οι αποφάσεις 2000/128 και 2003/739 αφορούν διαφορετικές από την επίδικη στο πλαίσιο της κύριας δίκης καταστάσεις.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 15 Το αφορών την εκτίμηση του κύρους της απόφασεως 2003/195 ερώτημα υποβλήθηκε από το αιτούν δικαστήριο.
- 16 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το Δικαστήριο δύναται να μην αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος αφορώντος την εκτίμηση του κύρους κοινοτικής πράξεως αν προκύψει προδήλως ότι η αιτούμενη από το εθνικό δικαστήριο εκτίμηση ουδεμία έχει σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης (απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-289, σκέψη 75 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 17 Η απόφαση 2003/195 εξετάζει τη συμβατότητα, υπό το φως των άρθρων 87 ΕΚ επ., του άρθρου 11, παράγραφος 1, του νόμου 16/97 σχετικά με την επαναχρηματοδότηση για τα έτη 1997 και 1998 καθεστώτος ενισχύσεων το οποίο είχε θεσπιστεί με το άρθρο 10 του νόμου 27/91, νόμου ο οποίος είχε εγκριθεί με την απόφαση του 1995.
- 18 Αντιθέτως, η απόφαση 2000/128 εξετάζει τη συμβατότητα, υπό το φως των άρθρων 87 ΕΚ επ., δέσμης ενισχύσεων υπέρ της απασχολήσεως τις οποίες υλοποίησε σε εθνικό επίπεδο η Ιταλική Δημοκρατία, πέραν εκείνων που αποτελούν αντικείμενο της αποφάσεως 2003/195, και δέχεται ότι οι ως άνω ενισχύσεις συμβιβάζονται εν μέρει με την κοινή αγορά.
- 19 Επίσης, η απόφαση 2003/739 εξετάζει, υπό το φως των άρθρων 87 ΕΚ επ., και την επαναχρηματοδότηση για το χρονικό διάστημα 2000-2006 ενός καθεστώτος ενισχύσεων υπέρ της απασχολήσεως στην Περιφέρεια της Σικελίας το οποίο ενέκρινε η Επιτροπή στις 25 Φεβρουαρίου 1998 και το οποίο θεμελιώνεται στον περιφερειακό νόμο 30/97 προβλέποντα ενίσχυση, υπό μορφή πλήρους απαλλαγής από επιβαρύνσεις για ανώτατη χρονική διάρκεια έξι ετών, σε περίπτωση δημιουργίας θέσεων εργασίας συνδεδεμένων ή όχι με επένδυση.

- 20 Κατόπιν αυτού, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε καμία διευκρίνιση ως προς τη διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 87 ΕΚ από εκείνη την οποία λογίζεται ότι απηχούν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις 2001/128 και 2003/739.
- 21 Εν πάση περιπτώσει, η πρακτική της Επιτροπής σε θέματα λήψεως αποφάσεων επί άλλων υποθέσεων, όπως οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις 2001/128 και 2003/739, δεν είναι σε θέση να θίξουν το κύρος της απόφασης 2003/195, δυνάμενης να εκτιμηθεί μόνον υπό το φως των αντικειμενικών κανόνων της Συνθήκης.
- 22 Κατόπιν αυτού, το πέμπτο ερώτημα κρίνεται απαράδεκτο.

Επί του παραδεκτού του δευτέρου και του ογδού ερωτήματος

— Υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

- 23 Η Todaro Nunziatina εκτιμά ότι το δεύτερο ερώτημα είναι απαράδεκτο ως εκ του ότι απαιτεί ερμηνεία της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως στην οποία δεν απόκειται στο Δικαστήριο να προβεί.

24 Η Επιτροπή και η Διοίκηση επικαλούνται το απαράδεκτο του ογδού ερωτήματος ως εκ του λόγου ότι δεν εντοπίζεται με σαφήνεια η πτυχή του κοινοτικού δικαίου της οποίας ζητεί την ερμηνεία το αιτούν δικαστήριο.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

25 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής απόφασεως να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 1999, C-295/97, Riaggio, Συλλογή 1999, σ. I-3735, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 9ης Μαρτίου 2010, C 378/08, ERG κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-1919, σκέψη 73).

26 Πρώτον, αρκεί η διαπίστωση ότι το συνιστάμενο την ερμηνεία της εννοίας της «προθεσμίας του οικονομικού έτους 1997 για την εφαρμογή της κρατικής ενισχύσεως» δεύτερο ερώτημα τελεί σε συνάρτηση με την απόφαση του 1995 και έχει άμεση επίπτωση επί της επιλύσεως της διαφοράς της κύριας δίκης και, δεύτερον, ότι το όγδοο ερώτημα δεν στερείται παντελώς δεσμού με την απόφαση του 1995 καθόσον έχει ως συνέπεια ότι παρέχει στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να διαπιστώσει την κατάσταση απορροφήσεως του προϋπολογισμού ο οποίος προβλέπεται για τις αποτελούσες αντικείμενο της επίδικης αποφάσεως ενισχύσεις.

27 Επομένως, πρέπει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο και στο όγδοο προδικαστικό ερώτημα.

Επί του πρώτου, δευτέρου και τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Με το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει την απόφαση του 1995 ώστε εξ αυτής να προσδιορίσει την έκταση εφαρμογής της.
- 29 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, με την απόφαση του 1995, η Επιτροπή αποφάσισε να μην προβάλλει αντιρρήσεις έναντι καθεστώτος ενισχύσεων υπέρ της απασχολήσεως, όπως προβλέπει ο νόμος 27/91.
- 30 Το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο επεξεργάστηκε η Περιφέρεια της Σικελίας, είχε ως στόχο να ευνοήσει την επαγγελματική κατάρτιση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Επρόκειτο να εφαρμοστεί από το έτος 1991, πλην όμως δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή από την Ιταλική Κυβέρνηση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, μόλις στις 18 Μαΐου 1995.
- 31 Για την ερμηνεία της αποφάσεως του 1995 πρέπει να εξεταστεί όχι μόνο το γράμμα της πράξεως αυτής, σύνοψη μόνο της οποίας δημοσιεύτηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 21ης Δεκεμβρίου 1995, αλλά και να γίνει αναφορά στην κοινοποίηση των μέτρων στην οποία προέβη η Ιταλική Κυβέρνηση στις 18 Μαΐου 1995.
- 32 Όπως προκύπτει από την εξέταση των ως άνω εγγράφων, τα ούτω κοινοποιηθέντα μέτρα ενισχύσεων είναι τα προβλεπόμενα στα άρθρα 9 έως 11 του νόμου 27/91 και για τα οποία προβλέφθηκε ετήσια κατανομή στον προϋπολογισμό προς διασφάλιση της χρηματοδοτήσεώς τους.

- 33 Με βάση τα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο ερωτήματα, πρέπει να εξεταστεί περιοριστικώς η έκταση εφαρμογής της αποφάσεως του 1995 στο άρθρο 10 του νόμου 27/91.
- 34 Το εν λόγω άρθρο 10 προβλέπει, κατ' ουσίαν, δύο μέτρα ενισχύσεων υπέρ της απασχολήσεως. Το πρώτο έγκειται στη χορήγηση επιδοτήσεως ύψους 30 ή 50% των αποδοχών των εργαζομένων οι οποίοι προσλαμβάνονται βάσει συμβάσεως επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας και για όλη τη διάρκεια ισχύος των συμβάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι οι εργαζόμενοι προσελήφθησαν κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος μεταξύ της πρώτης ημέρας του μήνα που ακολούθησε τον μήνα ενάρξεως ισχύος του νόμου 27/91 και της 31ης Δεκεμβρίου 1996.
- 35 Το δεύτερο μέτρο έγκειται στη χορήγηση σταδιακώς μειούμενης επιδοτήσεως, κυμαινόμενης από 50% έως 25% των αποδοχών των εργαζομένων σε περίπτωση μετατροπής μιας τέτοιας συμβάσεως σε σύμβαση αορίστου χρόνου κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών της οικείας συμβάσεως, υπό την προϋπόθεση ότι η μετατροπή έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος μεταξύ της πρώτης ημέρας του μήνα ο οποίος ακολουθεί τον μήνα ενάρξεως ισχύος του νόμου 27/91 και της 31ης Δεκεμβρίου 1996 και αφορά τους εργαζομένους οι οποίοι προσελήφθησαν πριν από το ως άνω χρονικό διάστημα.
- 36 Κατόπιν αυτού, επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι οι εν λόγω δύο ενισχύσεις δεν επιδέχονται κατά χρόνον σώρευση, όσον αφορά τον ίδιο εργαζόμενο, καθόσον, προκειμένου να επωφεληθεί της δεύτερης ενισχύσεως λόγω της μετατροπής συμβάσεως σε σύμβαση αορίστου χρόνου, ο εργαζόμενος πρέπει να έχει προσληφθεί πριν από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του νόμου 27/91.
- 37 Δεύτερον, η καταβολή των χορηγουμένων ως εγκεκριμένων ενισχύσεων ποσών δύναται να πραγματοποιηθεί, υπό την επιφύλαξη των εφαρμοστέων εθνικών κανόνων επί του προϋπολογισμού, μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1996.

- 38 Αντιθέτως, το γενεσιουργό της ενισχύσεως γεγονός, ήτοι η πρόσληψη του εργαζομένου στην πρώτη περίπτωση ή η μετατροπή της συμβάσεώς του σε σύμβαση αορίστου χρόνου στη δεύτερη περίπτωση, πρέπει να έχει επέλθει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1996.
- 39 Επίσης, όπως προκύπτει από το συνημμένο στο προαναφερθέν έγγραφο κοινοποιήσεως της 18ης Μαΐου 1995 ενημερωτικό δελτάριο, το εγκριθέν από την Επιτροπή κονδύλι του προϋπολογισμού για το σύνολο των προβλεπομένων στο άρθρο 10 του νόμου 27/91 δύο μέτρων ανέρχεται σε 159 δισεκατομμύρια ιταλικές λίρες, ήτοι περί τα 79,5 εκατομμύρια ευρώ, για τα έτη 1991 έως 1996.
- 40 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η απόφαση του 1995 περιορίζεται στον καθορισμό του ορίου δεσμεύσεως του κονδυλίου του προϋπολογισμού και δεν διευκρινίζει ούτε παρεμβαίνει στους κανόνες καταβολής των επιδίκων ενισχύσεων οι οποίες εξακολουθούν να διέπονται από τις εθνικές διατάξεις.
- 41 Όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες διατάξεις, στο πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι η απόφαση του 1995 έχει την έννοια ότι δι' αυτής έγινε δεκτό ότι συμβιβάζεται προς την κοινή αγορά καθεστώσ ενισχύσεων συνιστάμενο σε δύο μέτρα, προβλεπόμενα στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91, τα οποία δεν επιδέχονται σώρευση και το γενεσιουργό γεγονός των οποίων, ήτοι η πρόσληψη εργαζομένου ή η μετατροπή της συμβάσεώς του σε σύμβαση αορίστου χρόνου, πρέπει να χωρήσει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1996, οι καταβολές, όμως, τις οποίες αυτά επάγονται δύνανται να συνεχιστούν πέραν της ως άνω ημερομηνίας, υπό την προϋπόθεση ότι δεν προσκρούουν στους εφαρμοστέους εθνικούς δημοσιονομικούς και κανόνες του προϋπολογισμού και ότι τηρείται το εγκεκριμένο από την Επιτροπή κονδύλι του προϋπολογισμού.

Επί του τετάρτου, έκτου και εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος

- 42 Με το τέταρτο, έκτο και έβδομο ερώτημα, τα οποία επιβάλλεται να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο καλεί το Δικαστήριο, κατ' ουσίαν, να ερμηνεύσει το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195 προκειμένου να προσδιοριστεί αν συνιστά νέα ενίσχυση η ενίσχυση η οποία αποτελεί αντικείμενο της ανωτέρω αποφάσεως.
- 43 Με το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195, η Επιτροπή έκρινε ασυμβίβαστο προς την κοινή αγορά το προβλεπόμενο στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου 16/97 καθεστώς ενισχύσεων.
- 44 Η ανωτέρω απόφαση προβλέπει, υπό το φως της δέκατης αιτιολογικής σκέψεώς της, την επαναα χρηματοδότηση του θεσπισθέντος με το άρθρο 10 του νόμου 27/91 καθεστώς ενισχύσεων για τα έτη 1997 και 1998 και για επιπλέον ποσό 82 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών, ήτοι περίπου 42,3 εκατομμύρια ευρώ.
- 45 Συναφώς, πρέπει να λογίζεται ως νέα ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 659/1999, «κάθε ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις οι οποίες δεν αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων».
- 46 Επίσης, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, πρέπει να λογίζονται ως νέες ενισχύσεις τα ληφθέντα μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης μέτρα τα οποία σκοπούν στη θέσπιση ή στην τροποποίηση ενισχύσεων, με τη διευκρίνιση ότι οι τροποποιήσεις αυτές αφορούν ενδεχομένως είτε υφιστάμενες ενισχύσεις είτε αρχικά σχέδια κοινοποιηθέντα στην Επιτροπή (απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-346/03 και C-529/03, Atzeni κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-1875, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 47 Εξ αυτού έπεται ότι, προβλέποντας ταυτόχρονα αύξηση του προϋπολογισμού ο οποίος προβλέπεται για το κατά το άρθρο 10 του νόμου 27/91 καθεστώς ενισχύσεων, εν προκειμένω μεγαλύτερη του 50 %, και παράταση δύο ετών της χρονικής περιόδου κατά τη διάρκεια της οποίας θα ίσχυαν οι όροι χορηγήσεως του καθεστώτος αυτού, το άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου 16/97 θέσπισε νέα ενίσχυση διακρινόμενη της αποτελούσας αντικείμενο της αποφάσεως του 1995 ενισχύσεως. Με την απόφαση 2003/195 της Επιτροπής, μόνον η νέα αυτή ενίσχυση κηρύχθηκε ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά.
- 48 Επομένως, οι προσλήψεις εργαζομένων με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας ή οι μετατροπές συμβάσεων επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, προσλήψεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από 1ης Ιανουαρίου 1997, δεν δύνανται πλέον να οδηγήσουν στη χορήγηση οποιασδήποτε ενισχύσεως.
- 49 Κατόπιν αυτού, στο τέταρτο, το έκτο και το έβδομο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195 έχει την έννοια ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου 16/97 καθεστώς ενισχύσεων συνιστά νέα ενίσχυση, διακρινόμενη από την προβλεπόμενη στο άρθρο 10 του νόμου 27/91. Το προαναφερθέν άρθρο 1 συνιστά εμπόδιο στη χορήγηση επιδοτήσεων για οποιαδήποτε πραγματοποιηθείσα από 1ης Ιανουαρίου 1997 πρόσληψη εργαζομένων με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας ή μετατροπή συμβάσεων επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου.

Επί του όγδου προδικαστικού ερωτήματος

- 50 Με το όγδοο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να προσδιοριστεί ο διάδικος ο οποίος φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι δεν αναλώθηκε το προοριζόμενο για τα κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91 μέτρα ενισχύσεως, τα οποία εγκρίθηκαν με την απόφαση του 1995, κονδύλι του προϋπολογισμού.

- 51 Πρώτον, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όπως υπογραμμίστηκε ανωτέρω στις σκέψεις 39 και 40 της παρούσας αποφάσεως, το επιλεγέν με την απόφαση του 1995 κονδύλι του προϋπολογισμού είναι το προβλεφθέν από την Περιφέρεια της Σικελίας υπέρ του καθεστώτος ενισχύσεων, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91, όπως αυτό προσδιορίζεται στην από 18 Μαΐου 1995 εκ μέρους της Ιταλικής Κυβερνήσεως κοινοποίηση των μέτρων στην Επιτροπή.
- 52 Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απόφαση του 1995 έχει ως συνέπεια την έγκριση καθεστώτος ενισχύσεων διά της αναγνωρίσεως της συμβατότητάς του προς την κοινή αγορά αλλ' όχι την επιβολή του στο οικείο κράτος μέλος.
- 53 Έτσι, η απόφαση του 1995 έχει ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα όχι το να υποχρεώσει την Ιταλική Δημοκρατία να χορηγήσει τις κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91 ενισχύσεις, αλλά να της επιτρέψει να εφαρμόσει τις ενισχύσεις αυτές εφόσον η ίδια εξακολουθεί να το επιθυμεί (βλ., συναφώς, απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, C-18/08, Foselev Sud-Ouest, Συλλογή 2008, σ. I-8745, σκέψη 16).
- 54 Ως εκ τούτου, ελλείπει κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως επί του θέματος, ενάποκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να προσδιορίσει τις λεπτομέρειες εφαρμογής και τους περί αποδείξεως κανόνες βάσει των οποίων στοιχειοθετείται ότι δεν αναλώθηκε το προβλεπόμενο στο εγκεκριμένο με την απόφαση του 1995 καθεστώς ενισχύσεων κονδύλι του προϋπολογισμού.
- 55 Πάντως, επιβάλλεται να υπογραμμιστεί ότι οι εθνικές αρχές οφείλουν να είναι σε θέση να δικαιολογήσουν, ιδίως κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, την κατάσταση των πληρωμών ενός καθεστώτος ενισχύσεων όταν, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της αποφάσεως του 1995, η Επιτροπή αποφάνθηκε σε σχέση με καθεστώς για το οποίο το κράτος μέλος προέβλεψε ένα ανώτατο κονδύλι του προϋπολογισμού δυνάμενο να διατεθεί ατομικώς στους δικαιούχους του εν λόγω καθεστώτος.

- 56 Κατόπιν αυτού, στο όγδοο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να προσδιορίσει τον διάδικο ο οποίος φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι δεν αναλώθηκε το προβλεπόμενο στα κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91 μέτρα, τα οποία εγκρίθηκαν με την απόφαση του 1995, κονδύλι του προϋπολογισμού.

Επί του ενάτου και δεκάτου προδικαστικού ερωτήματος

- 57 Με το ένατο και δέκατο ερώτημά του, τα οποία επιβάλλεται να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το ποσόν των νομίμων τόκων που οφείλει ενδεχομένως η Περιφέρεια της Σικελίας σε περίπτωση υπερήμερης καταβολής των ενισχύσεων εμπεριέχεται στο ποσόν του εγκεκριμένου με την απόφαση του 1995 κονδυλίου του προϋπολογισμού και σε καταφατική περίπτωση ποιο είναι το ισχύον επιτόκιο.
- 58 Επιβάλλεται, πρώτον, η υπόμνηση ότι το άρθρο 88, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, ΕΚ προβλέπει ότι τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση κοινοποίησης των σχεδίων με τα οποία επιδιώκεται η θέσπιση ή η τροποποίηση των ενισχύσεων (απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2008, C-199/06, CELF και *Ministre de la Culture et de la Communication*, Συλλογή 2008, σ. I-469, σκέψη 33).
- 59 Σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, ΕΚ, αν η Επιτροπή κρίνει ότι το σχέδιο που της κοινοποιήθηκε δεν είναι συμβατό με την κοινή αγορά κατά την έννοια του άρθρου 87 ΕΚ, κινεί αμελλητί την προβλεπόμενη στο άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ διαδικασία (προπαρατεθείσα απόφαση CELF και *Ministre de la Culture et de la Communication*, σκέψη 34).
- 60 Σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, ΕΚ, το κράτος μέλος το οποίο προτίθεται να χορηγήσει ενίσχυση δεν μπορεί να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα

μέτρα προτού η εν λόγω διαδικασία καταλήξει σε τελική απόφαση της Επιτροπής (προπαρατεθείσα απόφαση CELF και *Ministre de la Culture et de la Communication*, σκέψη 35).

- 61 Η προβλεπόμενη στην ανωτέρω διάταξη απαγόρευση έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει ότι τυχόν ενίσχυση δεν παράγει τα αποτελέσματά της προτού η Επιτροπή εξετάσει εντός εύλογης προθεσμίας το σχέδιο διεξοδικώς και, ενδεχομένως, κινήσει την προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου διαδικασία (αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, γνωστή ως «*Boussac Saint Frères*», Σύλλογή 1990, σ. I-307, σκέψη 17, και προπαρατεθείσα απόφαση CELF και *Ministre de la Culture et de la Communication*, σκέψη 36).
- 62 Εξ αυτού έπεται ότι, δοθέντος ότι η απόφαση του 1995 δεν καθιστά το προβλεπόμενο στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91 καθεστώς ενισχύσεων συμβατό προς την κοινή αγορά παρά μόνον από την ημερομηνία εκδόσεώς της, οποιαδήποτε υπερήμερη καταβολή των ενισχύσεων δεν μπορεί να είναι γενεσιουργός τόκων παρά μόνον για τα μετά την εν λόγω ημερομηνία καταστάντα απαιτητά ποσά ενισχύσεων.
- 63 Δεύτερον, όπως προκύπτει από την απάντηση επί του ογδού ερωτήματος, το δικαίωμα της καταβολής τόκων σε περίπτωση υπερήμερης πληρωμής των ενισχύσεων, οι λεπτομέρειες εφαρμογής και το εφαρμοστέο επί των εν λόγω τόκων επιτόκιο διέπονται από το εθνικό δίκαιο.
- 64 Πάντως, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι η απόφαση του 1995 αφορά μόνον τα μέτρα ενισχύσεων τα οποία προβλέπει ο νόμος 27/91, ειδικότερα δε το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, αυτού, εντός του ορίου του κονδυλίου του προϋπολογισμού το οποίο απαντά στην από 18 Μαΐου 1995 εκ μέρους της Ιταλικής Κυβερνήσεως κοινοποίηση των μέτρων.
- 65 Αντιθέτως, το ύψος των τόκων οι οποίοι οφείλονται ενδεχομένως σε περίπτωση υπερήμερης εκτελέσεως των μέτρων ενισχύσεως είναι αδύνατον να συνιστά εν όλω ή εν μέρει ενισχύσεις αλλ' ούτε, ως εκ τούτου, και να βαρύνει το επί τούτου προβλεπόμενο κονδύλι του προϋπολογισμού.

- 66 Όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες σκέψεις, στο ένατο και το δέκατο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το ύψος των νομίμων τόκων οι οποίοι οφείλονται ενδεχομένως σε περίπτωση υπερήμερης καταβολής των ενισχύσεων οι οποίες εγκρίθηκαν με την απόφαση του 1995 για περίοδο μεταγενέστερη της αποφάσεως αυτής δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στο ποσόν του εγκριθέντος με την εν λόγω απόφαση κονδυλίου του προϋπολογισμού. Το επιτόκιο και οι λεπτομέρειες εφαρμογής του διέπονται από το εθνικό δίκαιο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 67 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η απόφαση SG (95) D/15975 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με τον περιφερειακό νόμο 27 της Περιφέρειας της Σικελίας, της 15ης Μαΐου 1991, περί παρεμβάσεων υπέρ της απασχολήσεως (κρατική ενίσχυση NN 91/A/95), πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δι' αυτής έγινε δεκτό ότι συμβιβάζεται προς την κοινή αγορά καθεστώς ενισχύσεων συνιστάμενο σε δύο μέτρα, προβλεπόμενα στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του νόμου 27/91, τα οποία δεν επιδέχονται σώρευση και το γενεσιουργό γεγονός των οποίων, ήτοι η πρόσληψη εργαζομένου ή η μετατροπή της συμβάσεώς του σε σύμβαση αορίστου χρόνου, πρέπει να χωρήσει πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1996, οι καταβολές, όμως, τις οποίες αυτά επάγονται δύνανται να συνεχιστούν πέραν της ως άνω ημερομηνίας, υπό την προϋπόθεση ότι δεν προσκρούουν στους εφαρμοστέους εθνικούς δημοσιονομικούς και κανόνες του προϋπολογισμού και ότι τηρείται το εγκεκριμένο από την Επιτροπή κονδύλι του προϋπολογισμού.

- 2) Το άρθρο 1 της αποφάσεως 2003/195/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Οκτωβρίου 2002, σχετικά με το σύστημα ενισχύσεων το οποίο προτίθεται να θέσει σε εφαρμογή η Ιταλία υπέρ της απασχολήσεως στην Περιφέρεια της Σικελίας — κρατική ενίσχυση C 56/99 (ex N 668/97), πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του νόμου 16 της 27ης Μαΐου 1997 περί εγκρίσεως δαπάνης για τη χρήση αποθεματικών εγγεγραμμένων στα γενικά κεφάλαια του προϋπολογισμού της Περιφέρειας για το οικονομικό έτος 1997 συνιστά νέα ενίσχυση, διακρινόμενη από την προβλεπόμενη στο άρθρο 10 του νόμου 27 της 15ης Μαΐου 1991, της Περιφέρειας της Σικελίας, περί παρεμβάσεων υπέρ της απασχολήσεως. Το προαναφερθέν άρθρο 1 συνιστά εμπόδιο στη χορήγηση επιδοτήσεων για οποιαδήποτε πραγματοποιηθείσα από 1ης Ιανουαρίου 1997 πρόσληψη εργαζομένων με σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας ή με μετατροπή συμβάσεων επαγγελματικής κατάρτισεως και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου.

- 3) Εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να προσδιορίσει τον διάδικο ο οποίος φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι δεν αναλώθηκε το προβλεπόμενο στα κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, του περιφερειακού νόμου 27 της 15ης Μαΐου 1991 της Περιφέρειας της Σικελίας μέτρα περί παρεμβάσεων υπέρ της απασχολήσεως, τα οποία εγκρίθηκαν με την απόφαση SG (95) D/15975.

- 4) Το ύψος των νομίμων τόκων οι οποίοι οφείλονται ενδεχομένως σε περίπτωση υπερήμερης καταβολής των ενισχύσεων οι οποίες εγκρίθηκαν με την απόφαση SG (95) D/15975 για περίοδο μεταγενέστερη της αποφάσεως αυτής δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στο ποσόν του εγκριθέντος με την εν λόγω απόφαση κονδυλίου του προϋπολογισμού. Το επιτόκιο και οι λεπτομέρειες εφαρμογής του διέπονται από το εθνικό δίκαιο.

(υπογραφές)